

1. OTURUM

Oturum Başkanı:

Ahmet GÖKSOY

(İMO Yönetim Kurulu Sekreter Üyesi)

“DEPREM ŞURASININ GETİRDİKLERİ”

Mahmut KÜÇÜK

(Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)

“İSTANBUL DEPREM MASTIR PLANI”

Metin İLKİŞİK

(İBB Akom Danışmanı)

“ZEYTİNBURNU PROJESİ”

Lütfi ALTUN

(İBB Yerleşmeler ve Kentsel Dönüşüm Müdürü)

MAHMUT KÜÇÜK**(Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı) –**

Sayın Başkan, Üniversitelerimizin Değerli Öğretim Görevlileri, Meslektaşlarım, Katılımcılar ve Basınımızın Seçkin Temsilcileri, sözlerime başlamadan önce hepinizi saygı ile selamlarım.

İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesinin düzenlediği, ülkemizin önemli sorunu olan afetlerin ve özellikle depremin İstanbul özelinde yapılaşma ve şehirleşme konularının tartışılacağı 3. İSTANBUL VE DEPREM SEMPOZYUMU'na hoş geldiniz. Bu Sempozyumu düzenlemelerinden dolayı başta İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Başkanı olmak üzere oda yönetimini, düzenleme kurulu'nu ve emeği geçen tüm arkadaşlarımızı kutlar, sempozyumun başarılı geçmesini dilerim.

Sayın Başkan, Değerli Katılımcılar; sizlere, Bakanlığımızca 29 Eylül – 01 Ekim 2004 tarihleri arasında, İstanbul'da gerçekleştirilen Deprem Şûrası ve sonuçlarını, ağırlıklı olarak da Şûra kazanımlarını anlatacağım.

Deprem Şûrası'ndan elde edilen kazanımları daha iyi anlamak için önce; Şûra'ya giden yolu, Şûra sürecini ve Şûra öncesinde, deprem bağlamında ülkenin karşı karşıya bulunduğu sorunları ve o günkü konjonktürel durumu, bu durumla ilgili olarak bazı çevrelerce yapılan çeşitli açıklama ve çözüm önerilerini hatırlatmakta yarar olduğunu düşünüyorum.

Bilindiği gibi; o günlerde fay boyundan, kırılma uzunluğuna, parsel, hatta kent bazında zemin özelliklerinin belirlenmesine, zemin iyileşmesine, binaların güçlendirilmesine ilişkin, bilimsel olarak uygulanabilirliği olan veya olmayan farklı, çeşitli açıklamalar kamuoyunda, görsel ve yazılı basında yer almakta idi.

Yine; deprem olgusu, bir çok disiplinin birlikte çalışmasını, kapsamlı bir multi disiplinler bir alan oluşturulmasını kaçınılmaz kılmasına rağmen, bu olgu bilim dışı görüş ve önerilerle biçimlendirilmekte, böylece toplumumuzun deprem konusunda duyduğu kaygı her geçen gün daha da derinleştirilmekte, umutsuzluk ve bilinçsizlik ortamı oluşturulmakta idi.

Değerli Katılımcılar; bilindiği gibi; günümüzde, ülkeler gelişme açısından; gelişmiş ve az gelişmiş olarak ikiye ayrılmaktadır. Gelişmiş ülke olmanın ölçütü olarak, “ülke sorunlarını kendi iradesi ile çözüme başarisı” gösterilmektedir. İşte, temel sorun burada yatmaktadır.

Biz ülke olarak; deprem ve geniş anlamı ile afet konusunda yerleşme, yapılaşma ve şehirleşme ile ilgili sorunları çözebilme becerisini gösterebilecek miyiz mesele budur.

Sorunları çözmede, nihai hedefe ulaşmada kullanılacak araçların doğru seçilmesi şarttır. Bakanlığımız, bu konuda (yani deprem konusunda) sorunları ülke çapında bir bütüncül olarak ele alıp, tartışıp değerlendirerek sağlıklı bir çözüme kavuşturabilmek için, “Deprem Şûrası”nı bir araç olarak seçmiştir.

Değerli Katılımcılar; Şûra öncesinde akademisyen, kamu görevlisi, birlik, dernek ve özel firma temsilcilerinden oluşan 210 kişi;

- Kurumsal yapılanma,
- Mevzuat
- Afet Bilgi Sistemi,
- Mevcut Yapıların İncelenmesi ve Yapı Denetimi,
- Yapı Malzemesi,
- Kaynak Temini ve Sigorta
- ve Eğitim

konularında, 7 Komisyonunda görev alarak gerekli raporları hazırlamışlardır.

Şûrada; hazırlanan komisyon raporları ve deprem olgusu bütün yönleriyle ele alınarak tartışılmış, konuyla ilgili görüş ve öneriler açık ve seçik olarak ortaya konmuştur.

İlgili komisyonlarca yapılan çalışma ve düzenlenen raporlarının Şûrada görüşülmesi ve değerlendirilmesi sonucu; konu ile ilgili olarak daha evvel yapılmış araştırma çalışmaları, mevcut durum, uygulamada aksayan yönler ve bunların nedenleri ortaya çıkarılmış, bundan sonra yapılması gerekli görülen çalışmalar ve alınması gereken tedbirler ile mevzuat düzenlemeleri tespit edilmiş, Şûra sonuç bildirgesi ile de, yapılan bu çalışmalar kamu oyuna duyurulmuştur. Bu suretle Bakanlığımız Deprem Şûrası ile oluşan bilgi birikimini çok daha geniş katılımlı bir ortamda bütünlüğe kavuşturup, yapılacak düzenleme ve uygulamaları belirlemiştir.

Değerli Katılımcılar; Bakanlığımız, Deprem Şûrası Sonuç Bildirgesi'nde belirtilen hususlarla ilgili olarak yapılacak iş ve işlemleri tespit ederek, uygulamaya konulmak üzere "Deprem Şûrası Sonuç Bildirgesi Eylem Planı"nı hazırlamıştır. Söz konusu planda, çalışmaların yürütülmesinden sorumlu birim, kuruluş, çalışılacak konu ve süreler belirlenmiştir.

Bu cümleden olarak; tespit edilen otuz konu üzerinde, yirmioç çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu çalışma grupları Deprem Şûrası Sonuç Bildirgesi Eylem Planı Yürütme Kurulu ile belli periyotlarla toplanarak yapılan çalışmaları değerlendirmekte ve belirlenen takvime bağlı olarak bu çalışmalar sonuçlandırılmaktadır.

ŞÛRA SONUÇ BİLDİRGESİ EYLEM PLANI GEREĞİNCE BUGÜNE KADAR YAPILAN ÇALIŞMALARİ AŞAĞIDAKİ ŞEKİLDE SIRALAMAK MÜMKÜNDÜR

1- DEPREM ŞÛRASI SONUÇ BİLDİRGESİ

Deprem Şûrası Sonuç Bildirgesi; yürürlüğe konulması planlanan kurumsal ve yasal düzenlemelere kaynak teşkil etmek üzere 11 Kasım 2004 günlü yazımızla tüm kamu kurum ve kuruluşlarına, üniversitelere ve sivil toplum örgütlerine gönderilmiştir.

2- KAT MÜLKİYETİ KANUNU'NDA YER ALMASI GEREKEN HUSUSLAR

Ülkemizin son dönemlerde yaşadığı kötü yapılaşmanın; can ve mal güvenliğini, sosyal ve ekonomik hayatı ciddi ölçülerde tehdit etmesi, mevcut yapıların envanterinin çıkarılması, incelenmesi ve iyileştirilmesi ihtiyacını gündeme getirmiştir.

Bilindiği gibi; iyileştirme ve güçlendirmenin sadece kat malikinin sahip olduğu bağımsız bölümde veya ortak yerlerde yapılması yeterli değildir. Sağlıklı bir sonuca varabilmek için, bütün bağımsız bölümlerle birlikte, temelden çatıya kadar yatay ve düşey yönde yapının tümüyle değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak, bu şekilde yapılacak güçlendirme ve iyileştirme amacına ulaşabilecektir.

İfade edilen yapı güvenliğini sağlamak üzere, yapılacak güçlendirme ve iyileştirmelere imkan tanınması için “Kat Mülkiyeti Kanunu’nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına ve Kanuna Toplu Yapı ile İlgili Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı Taslağı”nda Bakanlığımızca bu konuda yer alması gerekli görülen hususlar 30.12.2004 günlü yazımızla Adalet Bakanlığı’na intikal ettirilmiştir. Adalet Bakanlığı’nca hazırlanan değişiklik taslağı 25.01.2005 tarihinde kanunlaşmak üzere Başbakanlığa intikal ettirilmiştir.

3- MAHALLİ İDARELER KANUNUNDA YER ALMASI GEREKEN HUSUSLAR

Deprem Şûrası Sonuç Bildirgesi’nde; Mahalli İdarelerle ilgili kanunlarımızda “risk yönetimi” kavramının yer alması hususu hüküm altına alınmıştır. Bildirgenin ana temasını “afet yönetimi” kavramı oluşturmakta, dolayısıyla ilgili kurumların bu temel fikir üzerinde çalışma yapması gerekmektedir.

Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasıyla ilgili kanunlarda,

- Afet planlaması,
- Acil durum planlaması

gibi hükümler yer almış ise de; bu kanunların uygulamalarında ve hazırlanacak yönetmeliklerde “risk yönetimi” hükmünün ve buna ilişkin detayların yer alması gerektiği hususu 30.12.2004 günlü yazımızla İçişleri Bakanlığı’na bildirilmiştir.

4-YETKİN TEKNİK ELEMAN KANUNU

Diploma sonrası mesleki deneyimleri değerlendiren ve farklı nitelik ve ölçekteki uygulamalarla yetkinlik kazanan Teknik Elemanların (Mühendis ve Mimarların), bu özelliklerini belirlemeye yönelik (Yetkin Teknik Eleman Kanunu Tasarısı) hazırlanarak hayata geçirilmesi kaçınılmaz görülmüştür. Bu cümleden olarak, Bakanlığımızca Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği’ne bir yazı yazılarak, bu konuda gerekli çalışmaların yapılması istenmiş, TMMOB tarafından hazırlanarak Bakanlığımıza intikal ettirilen “Yetkin Teknik Eleman Kanun Tasarısı” 14.04.2005 günlü yazımızla görüşleri alınmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşlarına, üniversitelere ve sivil toplum örgütlerine gönderilmiştir.

5- KAMU PERSONELİNİN EĞİTİMİ

Kamu Yöneticileri için risk belirleme, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme konularını içeren afet yönetimine ilişkin hizmet içi eğitim programlarının önem ve öncelikle ele alınarak hayata geçirilmesi gerekli görülmüş, bu konuda kamu kurum ve kuruluşlarının gerekli önlemleri alması hususu, 16.01.2005 günlü yazımızla Başbakanlığa bildirmiştir.

6- EĞİTİM ÇALIŞMALARI

Deprem Şûrası Sonuç Bildirgesi'nde yer alan eğitim önerilerinin hayata geçirilmesinde; sadece deprem afeti değil, diğer doğal afetler ve teknolojik afetlerin de doğurabileceği zararların azaltılması amacıyla, toplumun tüm kesimlerinin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi, bu çerçevede, sürekli ve etkili yaygın eğitim programlarının hazırlanması, konunun temel ve orta eğitim müfredat programına alınması hususları 14.01.2005 günlü yazımızla Milli Eğitim Bakanlığı'na bildirilmiştir.

7- YAPI DENETİM KANUNU

Deprem Şûrası'nda üzerinde en fazla tartışılan konulardan birisi de, Mevcut Yapıların İncelenmesi ve Yapı Denetimi'ne ilişkin Komisyon raporu üzerinde olmuştur. Açıklanan görüşler ve yapılan değerlendirmelerde; ülkede Yapı Denetiminin önemi ve kalite kültürünün yaygınlaştırılması ve daha etkin hale getirilmesinin, olmazsa olmaz bir koşul olduğu vurgulanmış, bu husus "Mesleki yeterliliği esas alan Yapı Denetimi Kanunu desteklenmeli ve sigorta unsurunu da kapsayacak şekilde yurt geneline yaygınlaştırılmalıdır" ifadesi ile kayıtlara girmiştir.

Yürürlükte bulunan 4708 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un uygulamada bazı konularda yetersiz kaldığı anlaşıldığından, yapı denetimi ile ilgili bazı usul ve esasların yeniden tanzim edilmesine, zorunlu mali ve mesleki sorumluluk sigortası ile ülke geneline yaygınlaştırılmasına duyulan ihtiyaç nedeniyle, Şûra'da belirtilen öneriler doğrultusunda mevcut Kanunda gerekli düzenlemeler yapılarak yasallaşması için Başbakanlığa gönderilmiştir.

8- AFET SİGORTA SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Sigorta sistemi için, ihtiyari ve zorunlu olarak devlet bütçesinden bağımsız ulusal bir finansman kaynağı ve sürdürülebilir konut süreçlerinden meydana gelen bir model oluşturulmalıdır. Düşük gelir gruplarına ise, deprem sigortasına ilişkin olarak prim desteği sağlanarak, toplumsal ölçekte yaygın bir sigorta bilinci yaratılmalıdır.

Bakanlığımızın bu konudaki görüş ve önerileri 14 Ocak 2005 günlü yazımızla Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Devlet Bakanlığı'na intikal ettirilmiştir.

9- ÜNİVERSİTE MÜFREDAT PROGRAMLARI

Üniversitelerimizin jeoloji, jeofizik, inşaat mühendisliği, mimarlık, şehir planlama ve benzeri meslek eğitimini yürüten bölümlerinde uygulanan programlarda, deprem konusuna yeterli şekilde yer verilmesi hususu Deprem Şûrası Sonuç Bildirgesi'nde yer almış, bu husus 24.01.2005 günlü yazımızla da Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'na bildirilmiştir.

10- DEPREMİN ÖNCEDEN TAHMİNİYLE İLGİLİ ETİK KURALLAR

Şûra Sonuç Bildirgesi'nde; deprem konusunda, özellikle çok disiplinli araştırmaların kumsallaştırılması için, yöntemlerin geliştirilmesi ve ulusal araştırma programı çerçevesinde belirli aralıklarla sempozyum gibi bilimsel etkinliklerin yaygınlaştırılması belirtilmiştir.

Ülkemizde, depremle ilgili yürütülmekte olan ve bundan sonra başlatılacak olan araştırmaların, bir ulusal program dahilinde oluşturulması ve araştırma sonuçlarının da bu program kuralları doğrultusunda açıklanması önem kazanmıştır. Ayrıca Avrupa Konseyi'nin depremin önceden tahminiyle ilgili etik kurallarının gündeme getirilerek kamuoyu oluşturulmasının da, ülkemiz adına önemli bir adım olacağı hususu 27.01.2005 günlü yazımızla Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Başkanlığı ile Ulusal Deprem Konseyi Başkanlığı'na bildirilmiş, bu çerçevede adı geçen Başkanlıklardan, yürütülen çalışmalar kapsamında, deprem konusuyla ilgili araştırmaların kurumsallaştırılmasına yönelik çalışmaların da yer almasının sağlanması istenmiştir.

11- MEVCUT YAPILARIN ENVANTERİ, İNCELENMESİ VE İYİLEŞTİRİLMESİ

Ülkemizdeki kötü yapılaşmanın insanın can ve mal güvenliğini, sosyal ve ekonomik hayatının ciddi ölçümlerde tehdit eder duruma gelmiştir. Bina türü yapı stokunun mevcut yapı stoku içindeki oranı ve deprem tehlikesine karşı aşırı hassas durumda bulunmaları, can kayıplarının en temel kaynağı olmaları nedeniyle, bina türü yapı stokunun öncelikli ve ağırlıklı olarak ele alınıp incelenmesi gerekmektedir. Ancak bu amaca uygun bir envanter ve inceleme henüz yapılabilmemiş değildir.

Envanteri yapılacak bina türü yapı stokunun büyüklüğü karşısında, bu büyük problemle baş edilebilmesi için, pratik ve geçerli bir takım yaklaşımlar geliştirmek ve bunları kullanarak durum belirlemesi yapmak gerekmektedir. Bu amaçla aynı tehlikeyi yaşayan diğer gelişmekte olan ülkelerin yaptığı gibi kademeli değerlendirme yöntemleri kullanılmak akılcı bir yaklaşım olarak gözükmektedir. Nitekim, ülkemizin dört üniversitesinden oluşturulan geniş bir bilim heyetinin bir seneye yakın yoğun çalışmaları ile ortaya konulan I.D.M.P.(2004) çalışmaları esnasında, kademeli değerlendirme yaklaşımlarının kullanılmasının tek akılcı yaklaşım olacağına karar verilmiştir. Bu konuda kuşkuyla yer yoktur.

Gerek Yapı Denetimi ve Mevcut Binaların İncelenmesi Komisyonu'nun raporunda ve gerekse, Deprem Şurası Sonuç Bildirgesi'nde;

Ülkemizde yapı stokunun büyük bölümünün sorumlu olduğu yeterli deprem güvenliğinin bulunmadığı ve büyük can ve mal kayıpları yaşanacağı hususu belirtilerek, bu meydana gerekli önlemlerin alınması gerekli görülmüştür.

Ülke genelinde özel ve kamu binaları dahil bütün yapıların envanterinin çıkarılması konusunda 15 Nisan 2005 tarihinde iki tane 26 Nisan 2005 tarihinde de bir tane olmak üzere üç genelge bakanlıklar ve valiliklere gönderilmiştir. Genelgemiz eki formatlarla yapılacak çalışmalara açılık getirilmiştir.

Konuya Bakanlık ve valiliklerin gerekli hassasiyeti göstermeleri istenmiştir. Söz konusu genelgelerimizin temel amacı, ülkedeki güvensiz ve dayanımsız binaların mevcudu hususunda dikkatleri çekmek, incelemesini sağlamak gerekli önlemlerin alınması hususunda bilinç oluşturmak, sorumlulukları hatırlatmaktır.

Bu itibarla mevcut yapı stokunun envanterinin çıkarılmasından amaç taşıyıcı sistem ve zemin yapısı dikkate alınarak, deprem tehlikesine göre değerlendirme ve tehlike sıralamasının yapılması ve suretle önceliklerin belirlenmesi ve belirlenen önceliklere göre derhal müdahale edilmesini sağlamaktır.

Valiliklerimiz ve valilerin bünyesindeki her ölçekteki belediye başkanlığından konuya gerekli önem ve hassasiyetin gösterilerek derhal çalışma başlatılması mevcut yapı stokunun incelenmesi ve depreme dayanıklı hale getirilmesi istenmiştir.

12-GÜÇLENDİRME YÖNETMELİĞİ

Ülkemizde yürürlükteki yönetmelikten daha eski tarihlerde yapılmış ve deprem güvenlik düzeyi, yürürlükte olan yönetmelik'teki düzeyin altında olduğu için gelecek depremlerde çeşitli düzeylerde hasar görebilecek yapıların bulunduğu, ayrıca olmuş depremlerdeki hasarın giderilerek dayanımının deprem öncesi düzeye yada daha üzerine çıkarılması için pek çok yapının güçlendirilmesi gereği vardır.

Mevcut yönetmeliğin temel kurgusu yeni yapılacak yapıların uyması gerekli şartları belirlemede mevcut hasarlı ve hasarsız yapıların değerlendirilmesine özgün ayrıntılı hükümler içermemektedir. Deprem güvenliği ve güçlendirme ihtiyacı, hesap yöntemi ve uygulama ayrıntılarını içerecek şekilde güçlendirme bölümünün ilavesi ile Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik'in revizyonun yapılarak bütünlüğe ulaştırılması öngörülmüştür.

Bu amaçla, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü'nden **Prof. Dr. M.Nuray AYDINOĞLU**, İTÜ İnşaat Mühendisliği Fakültesi'nden **Prof. Dr. Erkan ÖZER**, ODTÜ İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden **Prof. Dr. Haluk SUCUOĞLU**, Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nden Şube Müdürleri **İnş. Y. Müh. Nejat BAYÜLKE** ve **İnş. Y. Müh. Cahit KOCA-MAN** ile Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Statik Şube Müdürü **Atilla ERENLER**'den oluşan komisyon oluşturulmuştur.

Söz konusu komisyon 7 Temmuz 2003 tarihinden beri gerek ana komisyon olarak gerekse oluşturduğu hesap esasları, Betonarme ve Değerlendirme alt komisyonları ile projeci, uygulayıcı ve denetleyici görevi yapan akademisyen ve uzmanlarla komite çalışmalarını yaparak sonuca ulaşmış durumdadır.

Ayrıca Yönetmelik Hazırlık Komitesi'nin yaptığı çalışmalar Şura öncesi, Deprem Şurası Mevzuat Komisyonu'nda değerlendirilmiş ve komisyon raporunda yer almış, Deprem Şurası Mevzuat Komisyonu çalışmaları ile ilgili olarak yapılan sunumda da Deprem Şurası üyelerince de değerlendirilmesi yapılmıştır.

Komisyon tarafından yapılan çalışma sonucu; mevcut yönetmeliğin 5., 6., 7. ve 12. bölümleri son yıldaki gelişmeler ışığında revize edilmiş, 8. ve 10. bölümleri yeniden düzenlenmiştir. “Mevcut Binaların Değerlendirilmesi ve Güçlendirilmesi” bölümü yönetmeliğe 13. bölüm olarak eklendiği görülmüştür.

Hazırlanan yeni taslak Bakanlığımız 12 Mayıs 2005 gün ve 6429 sayılı yazısı ile 82 kişi ve kuruma dağıtım yapılarak 10.06.2005 tarihine kadar tasarı hakkında görüşlerinin bildirilmesi istenmiştir.

13-ZEMİN VE TEMEL ETÜDÜ FORMATI

İmar planına esas etütler ile zemin etütleri birbirinden farklı kavramlar olup, farklı amaçlara yönelik yapılmasına rağmen aynı kavrammış gibi algılanmakta, imar planına yönelik etütler sonucunda elde edilen sonuçlar parsel bazında zemin etüdü olarak bina yapımına yönelik kullanılmaktadır. İmar etüdüne yönelik etütler, yerleşim, yer seçimi, mevcut yada potansiyel yerleşim alanlarının morfolojik, jeolojik, jeofizik, jeoteknik hidrojeolojik, sismotektonik, arazi kullanımı ve doğal teknolojik afet durumlarını ayrıntılı olarak inceleme ve değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Zemin ve temel etütleri ise; imar planına esas etüt yapılmış ve yapılaşmanın genel kriterleri belirlenmiş alan içerisinde sadece yapı inşa edilecek alanı ilgilendiren parsel bazında yapılan temel tasarımına yönelik etüt çalışmalarıdır.

Zemin ve temel mühendisliği etüdünde; etütlerin kapsamı, etüt kategorileri, etütlerin planlaması, değerlendirme ve rapor düzenleme esasları gibi konular genel bir çerçeve içerisinde Bakanlığımızca yayınlanmış olan “ZEMİN VE TEMEL ETÜDÜ RAPORUNUN HAZIRLANMASINA İLİŞKİN ESASLAR” adlı yönergede mevcuttur.

Eurocode-7'yi temel alarak hazırlanmış bulunan yönerge, aradan geçen zaman içinde uygulamada beliren eksikliklere, yeni gelişmeler ışığında yeni düzenleme ve teknik hususlar eklenerek belediye ve kamu kurumu ve kuruluşları kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi hususu Deprem Şurası Mevzuat Komisyonu raporunda ve Şura Sonuç Bildirgesi'nde yer almıştır.

Bakanlığımızca oluşturulan komisyon tarafından hazırlanan rapor format taslağı 3 Mart 2005 tarihinde kamu kurum ve kuruluşlara gönderilerek, söz konusu tasarı hakkında görüşleri sorulmuştur.

Bakanlığımıza gönderilen görüşler doğrultusunda yeniden hazırlanan ZEMİN ve TEMEL ETÜDÜ FORMATI tüm bakanlık ve valiliklere, valilikler aracılığı ile de belediyelere gönderilerek; parsel bazında yapılacak etütler, değerlendirilmesi, rapor düzenleme esasları gözönünde bulundurulmaları istenecektir.

Ayrıca yapılan düzenleme ile zeminlerde sıvılaşma potansiyelinin bulunup bulunmadığının saha ve laboratuvar deneylerine dayanan uygun analiz yöntemleri ile ilgili olarak düzenleme getirilerek, Deprem Yönetmeliği gereği yapılaşma olacak zeminlerde yapılması gereken sıvılaşma potansiyelinin irdelenmesi hususuna yardımcı olmaktadır.

14- YAPI KANUNU

Kalkınmasını planlamaya bağlamış bir ülkenin; önce ülke insanını ve kaynaklarını planlaması, nitelikli iş gücü haline getirmesi, eğitimini, sağlık durumunu, yaşanabilir çevreyi, konut, yapı ve tesislerini kapsayan sosyal ve fiziki planlamadan geçirmesi kaçınılmazdır. Temelde yerleşimler, konut, bina ve muhtelif yapılar bir yaşam ve kültür mekanı olduğundan, bunun bilincinde olarak gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Toplum ve çevre sağlığı ile güvenliğinin korunması, sağlıklı ve güvenli yaşam çevrelerinin oluşturulması, doğal tarihi ve kültürel değerlerin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesi, planlamanın imar ve yapı hukukunun temelindeki amacını ve felsefesini içermektedir.

Günümüzde, sağlıklı bir çevre kadar diğer olmazsa olmaz şart güvenli yapılaşmadır. Yerleşim alanları seçiminden başlayarak tasarım, yapım, denetim ve işletme aşamalarında depreme dayanıklı ve güvenliğin ihmal edilmemesi yapıların mimari ve yapısal özelliklerine, yasal sistemden arşivleme sistemine kadar pek çok aşama ve boyutta incelenmektedir.

Mevcut yapı stoğunun depreme karşı güçlendirilmesi neticesinde oluşan ilave talebin karşılanması, gelenekçi çözümlere ilaveten yeni çözümleri mecbur kılmaktır.

Mevzuattaki dağınıklığı gidermek, kendi aralarındaki ortak anlayışı, uyumu ve koordinasyonu hakim kılmak, diğer yandan kolay anlaşılır, uygulanabilir bir mevzuat oluşturmak amacıyla gerek Şura Sonuç Bildirgesi ve gerekse Eylem Planı gereğince Yapı Kanunu hazırlanmıştır.

Yeni bir mevzuatı hazırlamaktan öte; gerek 3194 Sayılı İmar Kanunu ve gerekse 7269 Sayılı Afet Kanunu ve değişik kanunlarda, özellikle de ikincil mevzuatta geniş yer bulan yapı-

ya özgü düzenlemeleri, bütüncül bir anlayış içinde sistematik bir şekilde, kendi içinde tutarlı bulunan bir mevzuata dönüştürmektir. Diğer bir ifadeyle; yapı ile ilgili kavramların daha ayrıntılı bir şekilde yer almasını sağlayacak diğer mevzuatların genel değerlendirilmesi içinde anlam çarpıtılmasına uğramış kavramlar olmaktan çıkarak, içeriği dolu, kendi bütünselliği ve tutarlılığı olan kavramlardan oluşan bir mevzuatın düzenlenmesini sağlamaktır.

Hazırlanan Yapı Kanunu Tasarı Taslağı; kamu kurum ve kuruluşlarına görüş sorulmasına gönderilmeden önce İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi'nce 16 Nisan 2005 tarihinde düzenlenen Yapı Kanunu Paneli'nde yapılan tartışmalar ve atölye çalışması sonucu oluşan görüşler doğrultusunda yapılacak düzenlemelerden sonra görüş alınmak üzere kamu kurum ve kuruluşlara gönderilecektir.

Kanunlaşma süreci devam etmekte olup, etapların tamamlanmasını müteakip kanunlaşması sağlanacaktır.

ŞÛRA'NIN KAZINIMLARI VE GETİRDİKLERİNE GELİNCE:

Bilindiği üzere; Türkiye'de ilk defa ve oldukça geniş katılımlı 358 üyeli bir Deprem Şûrası düzenlenmiştir.

- Deprem olgusu makro düzeyde, bütüncül bir yaklaşımla ele alınmış, uygulanabilir öneriler elde edilmiş, bu önerilerin ülke gerçekleri ile bağdaşır yenilikçi ve özgün olması sağlanmıştır.
- Şûra sayesinde; devletin birimlerine kolektif çalışmadan uzak, ferdi ve münferit olarak hazırlanmış, tek yanlı ve birbirinin zıttı rapor ve senaryo yazma dönemi bitmiştir. “Benim dediğim mutlak hal çaresidir” şeklindeki yaklaşımlar son bulmuştur. Bu yerini, çözüm yolları belli olan kollektif çalışmaya imkan tanıyan, sorun çözmede ve sinerji oluşturmada daha katılımcı bir anlayışa, eylem planına ve yol haritasına bırakmıştır.
- Ülkemizde, deprem gerçeğini toplumun tüm kesimlerine anlatabilme imkanı oluşmuş, bu suretle bu doğa afeti karşısında toplumumuzun bilinç düzeyinin artırılması sağlanmıştır.
- Şûra sayesinde, afetler ve deprem konusunda belirlenen plan doğrultusunda ülke olarak birlikte hareket etme, ortak hedef, ortak bilinç oluşmuştur.
- Şûra'da, depremle ilgili yeni kurallar oluşturulmuş, yeni güvenlik, standart ve ölçütler belirlenmiş, güvenli işleyiş mod elleri geliştirilmiş, uygulamanın yeni bir anlayışla ele alınması ve denetlenmesi sağlanmış, ortak ve stratejik hedefler belirlenmiştir.
- Şûra ve yapılan çalışmalar sayesinde kavram bütünlüğü oluşturulmuş, soyut kavramlar genel geçerliği olan somut kavramlara dönüştürülmüştür.
- Sorunları tespit etmede, incelemede, öncelikleri belirlemede ve çözüme ulaştırmada ölçek çok önem arz etmektedir.

Bilindiği üzere; Deprem Mevzuatı'nın anayasası olan 7269 Sayılı Afet Nedeniyle Alınacak Tedbirler ve Yapılacak Yardımlarla İlgili Kanun; 1959 yılında köye, kırsala yönelik olarak afetlerle ilgili sorunları çözmek için yürürlüğe konmuş olup, bugün kentlerin özellikle mega kentlerin depremle ilgili sorunlarını çözmede yetersiz kalmaktadır.

Örneğin; konutlarının % 80'i yasal olmayan mega kent konumundaki İstanbul'un, tüm kentlerimiz için tip teşkil etmesinin söz konusu olamayacağı açıktır.

Bu itibarla, temel sorunu kurgulamada, stratejik hata yapmamak için her yerleşimi kendine özgü durumu ve güçlüğü dikkate alınarak belirlemek gerekmektedir.

SONUÇ OLARAK;

Depremi meydana gelmesini önlemek imkanı bulunmadığına ve deprem ile birlikte yaşamak zorunda olduğumuza göre; depremlerin menfi tesirlerinden en az zarar ile kurtulabilmenin yollarını bulmamız mutlak bir gerekliliktir.

Depremlerden ders çıkaran bir anlayışı sergileyerek, şehirlerimizin geleceklerini kurtarmak, insanımızı huzur ve güven ortamı içinde yaşatacak konutların yapılmasını sağlamak üzere şehirlerimizin rehabilitasyonunu, yerleşimlerin ve kentlerin sağlam ve uygun zeminlerde kurulmasını, yapılaşmanın fen ve sanat kurullarına uygun olarak gerçekleşmesini sağlamamız gerekmektedir.

Şûra; depremle ilgili çalışmalarda vizyon oluşturmakla birlikte öncü bir girişim olmuş, Şûra sayesinde deprem gerçeği ile yüzleşip bilinç tazelenmiştir.

Sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür eder, saygılar sunarım.

Prof. Dr. METİN İLKİŞİK
(İstanbul Büyükşehir Belediyesi Afet Koordinasyon
Merkezi Danışmanı)-

Sayın Müsteşarım, Sayın Valim, Rektörüm ve değerli katılımcılar; bugün gerçekte katılımcı olarak buraya gelip bu konuşmayı sunacak kişi, Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı, aynı zamanda AKOM Başkanı Sayın **Mesut Pektaş**'tı. Ancak daha çok sizlere daha iyi hizmet göreyiyle birçok toplantının üst üste bindiği yoğun bir programı var; çalışmalarda başarılar dileyerek özürlerini iletmemi benden rica etti.

Bir süredir Büyükşehir Belediyesi'nde danışmanlık görevim sırasında birlikte çalışma fırsatı bulduğum İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Başkanı Sayın **Cemal Gökçe**'nin ve onun ekip arkadaşlarının bu konudaki heyecan ve iradelerini kutluyorum. Bu konu, gerçekten bir uzun mesafe koşusu ve maalesef geçen zaman, toplumda çok çeşitli nedenlerle ilginin azalmasına yol açıyor. Ama bizler, olabildiğince bu konuyu kendi aramızda sıkı bağlarla geliştirmeye devam etmeliyiz.

Bugün sizlere bir plandan bahsedeceğim. Bu planı ben yapmadım, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi, Büyükşehir Belediyesi için hazırladı. Ancak buraya gelirken, birkaç gün önce okuduğum bir gazete makalesinde Sayın **Erdal Atabek**'in bir cümlesini düşünerek geldim. Makalesinin yazısı şöyle başlıyordu: "Türk insanı plan yapamaz ve sorumluluk alamaz" ve sonra bunun neden böyle olduğunu anlatıyor. Acaba bu doğru mu, yapabilir miyiz, sorumluluk alabilir miyiz; bunu biraz Türk insanının ergonomisini tarif ederek uygulamalara başlamak lazım. Kendim yerbilimciyim, ama geçen sürede bu konuyla ilgili çalışmalarımızda olayın bambaşka boyutlarını, sosyal yönünü, idari ve hukuki yönünün çok daha fazla ağır bastığını fark ettik. Türk insanının ergonomisini tarif edemezsek, bundan sonraki programlarda çok sıkıntı çekeceğiz.

Dünyada da yeni bazı gelişmeler var. En son olaylardan biri, 1995 Kobe depremi ve onunla ilgili dönemde genişleyen protokoller 2005'te bitti. 2005'teki ikinci toplantıda, yine Kobe'de, önümüzdeki 10 sene için bir programlar manzumesi yapıldı. Birçok yönü var; ilgilenen katılımcıların www.unisdr.org adresinden önümüzdeki 10 yıldaki afetlerle ilgili ana çalışmalarını incelemelerini rica edeceğim. Birçok konu var, ama temelde şu var: merkezi yönetimlerdeki güç ile yerel yönetimlerdeki becerinin artırılması konusunda projelerin geliştirilmesi isteniyor ve bundan sonraki 10 senede bütün dünyadaki projelerin bu yönde bir çeşit finansman yoluyla yönlendirileceği düşünülüyor. Yürür mü, yürümez mi, göreceğiz, ama önümüzdeki yıllar, özellikle iklime dayanan afetlerin artış dönemleri, bu arada mega şehirler nedeniyle deprem afetlerinin de oldukça önem kazanacağı bir dönem.

Bu genel girişten sonra, belki çok özet, Büyükşehir Belediyesi'nin bu konudaki genel yapısını bir özetlemekte yarar var. Tabii ki Büyükşehir Belediyesi, yasalar çerçevesinde uygulamalar yapan bir kurum; dolayısıyla her türlü hizmette olduğu gibi, afet konusunda da öncelikle Valiliğimizin emir ve koordinasyonu altında çalışıyor. Bunun dışında, Büyükşehir Be-

lediyesi, özellikle kendi bünyesi içinde 70'ten fazla ayrı daire başkanlığı, 35 bin kadar da genel nüfusu olan bir kurum; bunların kendi birimleri arasındaki koordinasyonu sağlayıp arttırmak ve gerek kendi hizmetleri gereği, gerek Valilikçe istenecek hizmetleri yerine getirmek üzere kurulmuş bir Afet Koordinasyon Merkezi var. Bu merkezin ana birimi, İtfaiye Daire Başkanlığı'dır, ama diğer önemli müdürlükler de burada sürekli olarak görev yapmaktadır.

Zamanınızı fazla zorlamadan, slaytların sayısı çok, ama bazılarını hızlı geçeceğim. Geçen dönemde İstanbul Büyükşehir Belediyesi için akademisyenlerimiz tarafından hazırlanan İstanbul Deprem Master Planını bir daha gözden geçirmek istiyorum. Bu plan, Büyükşehir Belediyesi'nin şehirde yapılacak çalışmalarına ışık tutması amacıyla sipariş ettiği bir plan. Ancak bu plan hazırlanırken, aslında bunun belki bütün Türkiye'ye de örnek olabilecek bir hüviyet taşıması da istenmiştir, nitekim öyle olduğu kanısındayım.

Planın öncesinde, daha önce değinilen, gerek Belediyenin kendi müdürlüklerinin yaptığı yerbilimlerine ilişkin çalışmalar, -ki bu gruba jeoloji ve sismoloji deriz- gerekse depremin hemen ertesinde Japonların finans desteğiyle gerçekleşen ve toplumda JICA Projesi diye isimlendirilen çalışmalar, ortaya riskin genel maliyetini, genel özelliklerini kabaca tarif etti. Bu dokümanite edildi, ilgili mercilere iletildi. Belediye, isteyen herkese bunun final raporunu vermekte. Olayın ne kadar tehlikeli olabileceğinin dokümanite edildiği, ama ayrıntılarının da eksik olduğu muhakkak bir belge. Bunun peşinde, olayın fevkalade karmaşık yönleri olduğu ortaya çıktığı için, bir master plan yapılıp, olabildiğince bu plan çerçevesinde hareket etmesi gerçeği çıktı ve demin bahsedilen üniversitelerimizin akademisyenleri, ki birçoğu salonda bulunuyor, bu konuda yardımcı oldular.

JICA'nın bir anlamda kötü diyebileceğimiz haberleri bu listede özetle; şu kadar ağır hasarlı bina, şu kadar evsiz aile, şu kadar ölü... Ben birçok panelde, toplantıda ölümlerin sayısından çok kaç yaralı çıkacağına dikkati çekmeye çalışıyorum. İlk 10 dakikada 120 bin ağır yaralı, hastane gerektiren yaralı. Su sızıntısı ve "bu doğalgaz servis kutusunda gaz kaçağı, bunların bir kısmı yangına dönüşecek" deniliyor vesaire... Bunlar olur mu, olmaz mı? Deprem 7,5 büyüklüğünde olursa, rakamların bu civarda olması bekleniyor, ama daha az olursa, bizim için daha mı iyi, bilemiyorum.

Master planda değinilen konulardan en önemlisi, "bizim binalarımız ne kadar depreme dayanım sahibi?" sorusu; Türkiye Cumhuriyeti'nin hiçbir makamı, şu anda İstanbul'da kaç tane bina olduğunu bilmiyor, Büyükşehir Belediyesi dahil, aşağı yukarı 1 milyonla 1 milyon 200 bin arasında diye genel olarak söylüyoruz. "Bu bilmediğimiz sayıdaki binaların dayanımlarını en hızlı yöntemle ne kadar sürede ve nasıl, hangi yöntemlerle ölçeriz" diye akademisyen arkadaşlarımızın, meslektaşlarımızın önerileri oldu. Bunların ayrıntılarına girmiyorum, mesleğiniz itibarıyla bunların neler olduğunu benden çok daha iyi bilirsiniz. Bunların nasıl belirleneceği konusunda da tartışmalar, yöntemler vardı. Bazı gruplar arasından 3 kademe bir değerlendirme yöntemi önerildi. Önce bir hızlı sokaktan değerlendirme, sonra bina içine de girerek biraz daha ayrıntılı inceleme, sonra da her türlü gerekli laboratuvar deneyleriyle vesairesiyle değerlendirmek.

Bunun sonucunda ortaya çıkacak manzarada da tabii ki bir karar verme süreci var. Karar verme sürecinin bir mühendislik tarafı var, yani siz mühendis mantığıyla, teknisyen mantığıyla yapılması gerekeni söylersiniz, ama bir de işin hukuki ve idari tarafı var. Danışmanlık sürecinde daima gördüğüm, sizlerin de muhakkak dönem dönem karşılaştığınız, hukuk tekniğinden önce geliyor, üstün geliyor. Sizin öneriniz hukukta bir maddeye takılırsa, orada bekliyor. Dolayısıyla bunların da çözümü gerekiyordu. Birinci kademedeki neler yapılacağını anlatımları vardı, hangi parametreler gözlenecekti, ikinci kademedeki nelerin yapılması gerektiği, hangi sürede yapılacağı, bunlar çok ayrıntılı, bir kısmı da uygulandı. Biraz sonra sınırların İŞAT'la ilgili sunumda Sayın Lütfü Altun, bazı ayrıntılara girecektir, Zeytinburnu'nda bunun bir kısmı uygulandı. Ama İstanbul'daki manzaraya bakarsanız, en fazla hasarı beklediğimiz Adalar, Avcılar, Bahçelievler, Bakırköy, Büyükçekmece, Bayrampaşa, Eminönü, Fatih, Güngören ve Zeytinburnu ilçelerinde ortalama can kaybı oranının yüzde 2 civarında, ağır hasar oranının da ortalama yine yüzde 15 civarında olduğu tahmin ediliyor. Bina miktarları da ve nüfuslar da yaklaşık var; yalnız bu rakamlar 3030 sınırı içinde, malum, yeni uygulamada belediyenin sınırları vilayet sınırlarına kadar genişledi, dolayısıyla belli bir değişiklik var. Ancak Büyükşehir Belediyesi'nin uygulamaya dönük hazırlıkları, incelemeleri, düşünceleri, daha çok bu ilçeler üzerinde yoğunlaşıyor, çünkü riskin daha çok olduğu ortada.

Üçüncü kademedeki bina incelemesinde, ayrıntılı incelemede de neler yapılacakları burada değerlendirilmişti, master planda tarif edilmişti. Farklı yaklaşımlar da vardı, yani “şunun yerine bunu uygulayın” gibi yahut “şu yöntemi seçin” gibi, ama sonuçta Büyükşehir Belediyesinin karşısına hasar görme derecesi aşağı yukarı belirlenmiş bir binaya ne yapılacağı sorusu çıkıyor, hem teknik, hem de hukuki olarak. Bunların ilk akla geleni, güçlendirilmesi. Güçlendirilme, öncelikle hiçbir şekilde vazgeçemeyeceğiniz bir bina varsa, mecburen onun çarelerini arıyorsunuz veya bu yapacağınız uygulama ekonomik bir şeyse, o zaman uyguluyorsunuz. Ancak bu ilçemizdeki uygulamada ve ölçülerde, hasar görme olasılığı yüksek binaların bütün şehirde homojen olarak dağıldığı ortaya çıkıyor. Böyle bir durumda, tek tek o binalar güçlendirilmeli midir, oraya o para harcanmalı mıdır? 25 yıl gibi, ömrünün yarısını doldurmuş bir binayı güçlendirerek bir 50 yıl daha sakat bina olayını mı desteklemeliyiz, yoksa orada bazı dönüşümlere mi yol açmalıyız? Tabii dönüşüm dediğiniz anda, bir kentsel dönüşüm, imar planları ve ona bağlı diğer idari, hukuki öğeler hemen öne çıkıyor. Onların da belli bir zaman süreci var, finans süreci var. Bunlar, tabii karar vermekte karar vericilerin önüne açıkça konulması gereken dokümanlar. Bunların hazırlanması da o kadar kolay olmuyor.

Güçlendirilmesinde nelerin esas alınacağı, basitleştirilmiş güçlendirme yöntemleri, kapsamlı güçlendirme, bunların hangi binalara hızla, hangi süreçte uygulanacağı, bu konuda görüşler farklı. Mesela bir görüş, “kentsel dönüşüm yapalım” diyor, öbürü diyor ki, “iyi de, 50 bin bina çökecek, bunları alalecele bir sağlamlaştıralım da sonra çaresine bakalım.” Tartışmalar halen devam eder durumda. Peki, bu işin kaynağı, para nereden gelecek? Niye kaynak lazım, niye bunları yapmamız lazım? İstanbul, aslında bir dünya kenti, kolay kolay vazgeçilemeyecek bir kent; bu kentteki bugün normal dediğimiz hayatın devamını ve gelişmesini sağlamamız lazım, bunun için gerekli bütün stratejileri dikkatle oluşturmamız lazım. Bu konuda finans üzerine çalışan akademisyenlerin önerileri oldu; kredi kaynakları klasik olarak ulusal, uluslararası, nereden gelir, menkulleştirme nasıl yapılır, finans modelinde bono

mu çıkaralım, gayrimenkul yatırım ortaklığı mı kuralım, bunların bonolarını nasıl yaparız, nasıl satarız, kim bunun ana sermayesini koyacak, bunlar tartışıldı, öneriler sunuldu. Ama sayın Bakanlığımızın geçen hafta Ankara’da düzenlemiş olduğu zemin temel raporunun hazırlanmasına ilişkin yönetmelik tartışmalarında da ortaya çıkan bir şey var: Yapımcı, denetçi ve sigortacı arasında menfaat ilişkisini doğru dürüst dengeleyemezsek, finans da, denetim de çok zor oluyor. Sayın Gökçe’nin yetkin mühendislik önerisi gittikçe güçleniyor, bunun muhakkak çıkması lazım, ben de şahsen katılıyorum. Ancak sigorta sistemine bağlı bir menfaat sistemini doğru kuramazsak, bu iş çalışmıyor.

Arazi geliştirme, siz uygulamacıların çok daha iyi bildiği bir konu, bu bir sıkıntı. İmar planlarının belli bir hızla onaylanması, bilimsel temellere dayanması, ikide bir affın olmaması gibi konular çok çok ayrıntılı incelenmesi lazım. Gayrimenkul yatırım ortaklığı nasıl olur, hangi kurumlar, devlet nasıl destekler, bu İstanbul Deprem Mastır Planı’nı bilmeyen meslektaşlarımız için söyleyeyim, 1,350 küsür sayfa, emeği geçenlere tekrar teşekkür ederiz. Burada çok ayrıntılı öneriler var, hakikaten gerçekleşmesi, teknisyen gözüyle mümkün öneriler, ama bazıları yasalara takıldığı için, şu anda bazı düzenlemeler gerektiriyor. Bu kaynak modellerini izninizle biraz hızlı geçeyim.

Burada tabii bankaların rolü ne olacak, sigorta şirketlerinin rolü ne olacak? Burada büyük bir bilgi ve ilgi noksanlığı var, sigorta şirketleri bu işlerden çok uzak duruyor. Bugün neredeyse sokakta “ev alın” diye kredi dağıtan bankalar, hangi eve kredi verdiklerine dair herhangi bir rapor istemiyorlar, hepimiz biliyoruz. Aylık yüzde 1,5’in altına düşmüş bir kredi sistemi, ama o ev sağlam mıdır, değil midir, bankanın fazla umurunda değil. Bu doğru mudur; teknisyen gözüyle bana uygun gelmiyor, ama sistem de böyle işliyor, serbest piyasa da böyle. Demek ki o riski alıyor bankacı, kendisini sigorta ettiriyor, kurtuluyor.

Devletin bir yetkili kurumunun olmaması, bu finans konularının çözümünde önemli bir şey. Hukuk çalışmaları, gerçekten bir labirent gibi, ama kesinlikle de çözülmesi gereken bir konu. Hepimizin bildiği bu Kat Mülkiyeti Yasası’yla ilgili hususlar veya bir yerde yıkım kararı aldığımız zaman, belediyenin uygulamasında karşılaşılan hukuki süreçler, komşularıyla anlaşamadığı için örneğin sadece 3 üncü katta güçlendirme yapan, ama altta yumuşak katı olan güvensiz binalar gibi manzaralar şehrimizde var.

Planlamada genellikle şu ilk cümle ilginç: “Planlama hiyerarşisi işletilememektedir.” Malesef, bunu kabul edelim. Sayın Murat Balamir’in bir başka toplantıdaki sözünü söyleyerek bunu özetleyeceğim: “Kurumlar arasında organize bir sorumsuzluk vardır.” Diğerleri de söylenebilir. Bu planda, yasal ve kurumsal sistemdeki sakıncaların değişmesi, iyileştirilmesiyle ilgili anayasa ve imar mevzuatıyla ilgili 33 adet yasa taranmış ve bazılarında önemli değişiklikler yapılması önerilmiştir. İdari yapıda bazı düzenleme gereksinimleri vardır, bunların bir kısmının da aciliyeti vardır. Merkezi yönetime bağlı 6-7 tane genel müdürlük veya yetkili makamın yetki ve sorumluluk alanlarının paylaşılması konusunda çok da iyi uyumlu olmadığı gözüküyor. Bu tabii uygulamadan sorumlu belediyenin bazı uygulamalarında kısmi sorunlar da ortaya çıkıyor. Bir model önerilmiştir, “şu şekilde çalışsın” diye. Bunlar, yasal bir konu olduğu için, olup olmayacağı zamanla gözükecek. Ben bunun ayrıntıları üzerinde fazla durmak istiyorum, biraz izninizle hızlı geçeyim.

“Çalışma sürecinde, mesela şehirde iyileştirme yapıldığı zaman, nereleri nüfus çeker?” dersek; Anadolu’nun potansiyeli daha yüksek gözüküyor, İstanbul’da uygulanacak projelerin

tabii ki bir sosyal devlet anlayışı içinde yürütülmesi ana hatlarıyla gerekir, çünkü bir güvenlik sorunu yaşıyoruz. Ancak bu işlerde, bir anlamda bir rant olayı da oluşturmaları lazım; yasal, mantıklı bir rant ortaya çıkmalı ki, bu zincirin de işlemesi beklenir, ona yönelik görüşler vardı. Bunları belki fazla tartışmıyayım, sabrınızı da taşırmadan; yalnız şunu söylemek istiyorum: İstanbul Deprem Master Planı, Belediyeye bir akademisyenler manzumesinin görüş ve önerilerini iletiyor. Büyükşehir Belediyesi’de ana hatlarıyla buna uyma, bu yönde çalışmalarını geliştirmeye çalışıyor. Bunlardan en önemlisi, geçen dönemde tamamlanan Zeytinburnu Pilot Projesi’dir; oldukça güzel, önemli sonuçlar elde edilmiştir. Sayın Altun, muhakkak biraz sonra değinecektir sanıyorum. Bundan sonra neler yapılacak, yine o bahsettiğim hasar riskinin yüksek olduğu ilçeler, ki bunların içinde mesela Fatih İlçesi’nin adı çok geçiyor, tekrar inceleme açısından gündeme gelecektir. Diğer ilçeleri söylemek istemiyorum, ama birçok ilçede “acaba bu Zeytinburnu’ndaki deneyimi daha hızlı, daha yaygın biçimde çabucak yapabilir miyiz, daha iyi bir biçimde sonuçlar alabilir miyiz” çalışması var.

Çevre sorunlarıyla ilgili bir proje hazırlanıyor, bu önemli bir husus. Şu anda şehirde 1,500 kadar yasal izni çok da açık ve net olmayan yanıcı-parlayıcı madde kullanan imalathane var. Bunların hangi kurallarla nasıl çalıştığı konusunda ve büyük bir depremde bunların ne tür tehlikeler çıkaracağı veya ortaya çıkacak hafriyatın nerelere dökülüp, onun çevre sorunlarında nelere yol açacağı gibi sorunları kapsayan bir proje hazırlığı. Mikrobölgeleme projesi, yakında ikinci ihalesini yapacak. Bu da planlamada gelecek dönem için temel bilgilerin sağlanması amacıyla daha çok yerbilimleri ve deprem mühendisliği esasına dayanan bir projedir. İtfaiye, Sivil Savunma, İSKİ ve İGDAŞ, bunlar acil hizmetlerinin 4 önemli birimi; bunların alet ve eğitim altyapısının geliştirilmesine çalışıyor belediye, şu anda gerek araç gereç alımı, gerekse elemanlarının eğitimi konusunda. Bunlar, daha çok Büyükşehir Belediyesi’nin kendi imkânlarıyla, kendi bütçesiyle yürütmeye çalıştığı projeler.

Onun dışında, Sayın Valimizin demin bahsettiği İSMEP Projesi, Dünya Bankası’nın 5-6 yıldır üzerinde çalıştığı bir projedir. Özel mülkiyet konusu binaların güçlendirilmesi veya iyileştirilmesi konusunda İSMEP 2 diye isimlendirebileceğimiz yeni bir proje paketinin ön görüşmeleri bu ay başlıyor, Dünya Bankası’yla ilgili. Burada tabii siz uygulamacıların belki üzerinde duracağı şey, bireylerin maliki olduğu binalara devletten devlete alınan kredinin nasıl transfer edileceği ve bunun hangi plan veya projeler çerçevesinde uygulanacağı, bunun çözülmüş olması lazım. Herhalde bu konuda bir miktar çalışacağız.

İki proje daha var: Avrupa Birliği projesi olarak TÜBİTAK’la birlikte yürüttüğümüz FORE-SIGTH Projesi, Büyükşehir Belediyesi, bunun taraflarından biridir, daha çok zeminle ilgili konularda ve acil durumla ilgili konularda Avrupa Birliği’nin çalışmalarına paralel bir çalışma yürütmeye çalışıyoruz. Bir de yeni başlayan, Boğaziçi Üniversitesiyle Potsdam Enstitüsü arasındaki bir anlaşmada Büyükşehir Belediyeside yine rol alıyor ve bu yine şehirle ilgili temel bazı mühendislik problemlerinin ayrıntılı incelenmesine dayanan bir proje. Büyükşehir Belediyesi, EMI diye bilinen uluslararası bir derneğin resmi üyesidir ve bu dernek, mega şehirlerdeki afet sorunlarını ayrıntılı olarak inceleyen, yöneticilere çözüm önerileri hazırlayan uluslararası bir üst düzey dernektir. Büyükşehir Belediyesi’nin de o derneğin iyi bir üyesi olduğunu sanıyoruz, çünkü birçok uluslararası toplantıda özel olarak İstanbul’da yapılanlar anlatılıp sunulmakta.

Sabrınız için teşekkür ederim. Arzu edilen bilgiler varsa, her zaman sağlamaya hazırız.

LÜTFİ ALTUN

(İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yerleşmeler ve Kentsel Dönüşüm Müdürü)-

Sayın Başkan, Sayın Katılımcılar; yarım saat içerisinde toplanmaya çalışacağım, ama öncelikle şunu söylemek istiyorum: İstanbul Deprem Mastır Planı'nın 1 350 sayfa olduğunu söyledi Sayın Hocam. Bunun uygulanmasına yönelik yerel eylem planı olan bu çalışma, pilot çalışması olarak yaklaşık 530 bin sayfalık veri derinliğine, dokü-

man derinliğine sahiptir. Dolayısıyla zorluğunu takdir edersiniz; yine de genel bir fikir verecektir zannediyorum. Evveleminde tüm bakışımızı değiştirecek bir çalışmadır diyebiliriz. Hedefe odaklı proje planlamasıdır. "Artık planlama yaklaşımı değişmelidir" denilen bir sonuca varıyoruz. Esasen Deprem Mastır Planı bunu belirtmişti, çalışmayla bu konu çok daha netleşmiştir.

Doğrudur, deprem gerçeğiyle karşı karşıyayız, ama İstanbul için deprem gerçeğinin, çok derinliği var. Dünya kültür mirası, Atatürk'ün söylediği gibi, Türk Milleti'nin hem gözbebeği, hem Türk tarihinin serveti de bu şehirde yoğunlaşmış durumdadır. Bir gerçek daha var. Bu şehir yer yer 40 metreden oluşmuş höyük içerisindedir. Savaşlardan daha çok depremlerden yıkılmış şehir enkazı vardır. Bu süreçte şehir terk edilmemiş, her seferinde bir uygarlık atağı yaparak bu süreci daha ileri taşımıştır. Bugün tarihinin hiçbir döneminde olmadığı kadar bilgi birikimine sahip durumdadır. Bugün tarihinin en riskli dönemini yaşıyor, burada ifade edilen rakamların, burada ifade edilen gerçeklerin çok daha ötesinde risklere hazırlık gerektiğini söyleyebiliriz.

Şimdi depreme hazırlanma şansını kullanıyoruz. Ben bu programların 95'ten beri içerisinde çeşitli çalışmalarda bulunma şansını yakaladım. Oturumu açarken Sayın Başkanın söylediği doğrudur, 95'teki İstanbul metropoliten alan alt bölge nazım planında bu konu çalışılmıştı, JICA'da da, Deprem Mastır Planı'nda da, Yerel Eylem Planı'nda da. Bütün bu süreçler derinlikle çalışılmıştır. Zeytinburnu'yla, daha doğrusu pilot projeye, Deprem Mastır Planı topyekûn multidisipliner bir bakışla pilot proje ölçeğinde masaya yatırılmıştır.

Deprem Mastır Planı'nda 4 üniversite, 100'ü aşkın uzman çalıştı, Pilot projede ise 8 üniversite çeşitli çalışmalarıyla katkı verdi, yaklaşık 400 uzman yer aldı. Merkezi birimlerden başta Devlet Planlama Teşkilatı olmak üzere, pek çok birim bu çalışmanın yönlendirilmesine büyük katkı ve destek verdi. Ancak çalışmanın belki en ilginç veya en moral verici desteği, Avrupa Kalkınma Bankası uzmanlarının son 40 yılda Türkiye'de uygulanan projeler içerisinde sosyal içerikli olması ve gerçekçiliği açısından projeyi desteklemesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik teklifleri olmuştur. Karşı karşıya bulunduğumuz soruna bakışta bütüncül bakışın ne olduğunu görmemiz gerekiyordu, çünkü bütüncül resimde bu pilot proje nereye oturacaktı; dolayısıyla olayın vizyon boyutu önemliydi. Bu şehrin bu çalışmalarla varacağı neticeyi baştan bir flu resim olarak görmek gerekiyordu. Öncelikle bu konunun derinliğine inilmiştir.

Çalışmamız, deprem odaklı kentsel dönüşüm modeline dayanıyor. Burada çalışmanın bütün özetini şu sayfada göreceksiniz. Bunun birinci kısmı, mühendislik çalışmalarıdır. Özellikle mühendislik çalışmaları, Deprem Mastır Planı'nın çizdiği yol haritasından daha da derinleşmiştir. Orada öngörülen yöntem ve modeller, üniversiteler ve hocalarımız tarafından sahada irdelenmiştir. Başlangıçta öngörülen yöntemlerde değişiklikler olmuştur, süreç içerisinde sadeleştirmeler yapılmıştır. 12-13 yöntem, 2 yönetime kadar inmiştir. Dolayısıyla Deprem Mastır Planı'ndan hareketle yapılan bu çalışma, sahada daha gerçekçi verilere, daha uygulanabilir verilere ve yöntemlere ulaşmıştır. Çalışmanın saha araştırmaları, insanımızı ve sahayı tanımayı hedeflemiştir. Analitik çalışmalar, sahadaki planlamaya dair yaklaşımların altlıklarına inmiştir. Ulaşımaya dair çalışmalar, tarihi-kültürel mirasa dair çalışmalar, yeşil ve açık alan kullanımlarına dair çalışmalar, sahanın ekonomik durumuna dair çalışmalar, sosyal durumuna dair çalışmalar, ihtiyaç duyulan yeni yerleşim alanlarına dair çalışmalar, ihtiyaç duyulan geçici yerleşim alanlarına dair çalışmalar tümüyle irdelenmiştir.

Multidisipliner bir çalışma bu ve internet ortamında belki projenin kendi buluşu olan, zamana ve mekâna bağlı olmadan, tamamen otomasyon üzerinde, internet üzerinde toparlanıp yönlendirilebilecek bir çalışma altlığıyla Türkiye'nin belki en büyük projesi olmuştur. GIS tabanlıdır, TABIS ve ISTEBS uyumludur, bu Deprem Mastır Planı'nın veri altlığında nasıl hareket edileceğine ve çalışmaların nasıl yönlendirileceğine dair öngörülerine uymuştur. Diğer taraftan, çalışmanın süreç ve hedef yollarını da dikkate alırsanız, bütün teknolojik gelişmeleri inovasyon boyutuyla ele almıştır.

Çalışmanın bir stratejik derinliği vardır ve stratejik planlama bütünlüğü içerisinde konular bütüncül olarak irdelenmiştir. Tüm bilimsel ortamlarda, üniversitelerden, akademiadan, yayınlardan bütün bilgiler derlenmiş, toparlanmış, öneriler taranmış, ortaya çıkabilecek bütün seçenekler ve senaryolar özetlenmeye çalışılmıştır. Neticede 4 ciddi planlama senaryosuyla konuya bakmamız gerektiği anlaşılmıştır. Hakikaten yerinde dönüşümde ne yapmamız lazım, konvansiyonel olarak yaklaşırsak, geleneksel anlamda ne yapabiliriz, desantralizasyonda ne yapabiliriz, sürdürülebilir mahalle yerleşmesi boyutunda ne yapabiliriz? Bütün bunları sentez senaryosu içerisinde bir senaryoda toplarsak ve bunu bir eylem planıyla uygulamaya çevirirsek ne yapabiliriz bunu belirlemeye çalıştık. Dolayısıyla aciliyet ve öncelik arz eden en önemli husus can güvenliği olduğuna göre, insanımızın zarar görmemesini istediğimize göre, acil eylem planları öncelikli olmak üzere potansiyel eylem alanları için ne yapabiliriz, mahalle yenileşme eylem planları için ne yapabiliriz? Uygulama süreci içerisinde karşımıza çıkan 3 önemli gelişmeye -hukuksal çerçeve açısından, kurumsal çerçeve açısından, proje yönetimi ve finansman açısından- ne yapılabileceği belirlenmiştir.

Mühendislik çalışmalarını Hocam özetlemişti, hakikaten 3 ana başlık olduğunu söyleyebiliriz. Zemin çalışmaları, jeoloji, zemin sınıflandırılması, en yüksek zemin ivmesi, en yüksek zemin hızı, sismik şiddet gibi -tabii pilot alanda bu ne anlama geliyor- irdelenmiştir. Altyapı çalışmalarında da yine mevcut altyapı grubunun tespit edilmesi, alternatif altyapı planlarının hesaplanması, mevcut altyapının güçlendirme metodlarının irdelenmesi. Bina incelemelerinde de yine kademeli değerlendirme yöntemleri ne anlama geliyor ve hızlı değerlendirmelerde başka neler var ve güçlendirme projeleri nasıl olmalıdır? Bina incelemelerinde birinci, ikinci, üçüncü kademeleri söylediler; hakikaten bütün bu yöntemler denenmiştir. Bunu bir AR-GE çalışması gibi düşünün, yaklaşık 2 yıl süren; dolayısıyla bütün yöntemle-

rin, bütün önerilerin sahada birebir gerçek ölçütlerde ne anlama geldiğini tüm sonuçlarıyla irdelemek şansına kavuştuk. Diğer taraftan, hızlı değerlendirme yöntemlerinden de “EQ FAST ve FUZZY LOGIC” e dair irdelemeler yapıldı, bu yöntemlere test imkânları verildi.

Sonuç nedir? Sonuç tabii ki şu gördüğünüz Zeytinburnu bütününde kırmızı lekeler, deprem senaryoları karşısında güçlendirilmesi fizibl olmayacak, yıkılma riski taşıyan bina stoklarıdır. JICA Raporu’nu doğrular ve daha acı bir tablo ortaya koymuştur, işin vahametini daha büyük ortaya koymuştur diyebiliriz. Gerçekten Hocamın söylediği gibi, artık tek tek binaları değil de, mevcut şehirdeki yapı stoklarına nasıl bakmamız lazım? Biz mevcut çarpık yapıyı bu defa sağlam, ama geleceğe mi taşıyacağız, yoksa kendimizi de esastan sorgulayarak şehirlere yeni bir ufuk mu açacağız bunu düşünmemiz gerekiyor.

Bütün çalışmaların internet ortamının derinliğinde hazırlandığını söyledim; geçici kabul aşaması devam ediyor, Sayın Başkanımız uygun gördüğü takdirde, bütün bunlar her seviyede paylaşıma açılacaktır. Saha çalışmalarında anketler olduğunu söylemiştim, ama ben sadece sonucundan birkaç bir şey söyleyeyim. Örneğin, konutla ilgili saha çalışmalarında ülkenin her yöresinden bu bölgeye insan geldiğini, göçlerin de devam ettiğini görüyoruz. Eğitim seviyesi son derece düşük, sosyal ve ekonomik yapı alt, orta gelirliilerden oluşuyor, yaşam için ucuz bir yer olması nedeniyle tercih edilmiş, yüzde 90’ı oturduğu konuttan memnun. En riskli alanlardan biri olmasına rağmen, 99 depreminden sonra da halen bölge göç alıyor ve yüzde 15’inin taşınmayla ilgili bir talebi var. Ticarete esnaf yoğunluklu, tek kişi patron, çok küçük ölçekli işletmeleri var. İşletmelerin çoğunluğu, 1-3 yıldır mevcut yerinde. Ticaret alanında çalışanların yüzde 62’si Zeytinburnu’nda oturuyor, yüzde 89’u işyerini değiştirmeyi düşünmüyor, yüzde 96’sı işkolunu değiştirmeyi düşünmüyor, yüzde 15’nini deprem sigortası var. Küçük sanayide yüzde 70’i kiracı, işyerleri çok küçük ölçekli, 1-6 çalışanı var, yüzde 90’ı işyeri değiştirmek istemiyor, yüzde 43.6’sı işyeri sigortalı, yüzde 45.7’si işyerini güvenli bulmuyor, yüzde 43.8’i depremde önlem almış. Büyük sanayide ise 4 bina-dan biri yaşlanma trendine girmiş; çevre bakımsızlığı, altyapı yetersizliği ulaşımı en büyük sorun olarak görüyorlar, yüzde 80’i işyerini değiştirmek istemiyor. Yüzde 84’ü yanıcı ve patlayıcı kullanmıyor, yüzde 84 işyeri sigortalı, yüzde 69’u bölge ve binayı güvenli bulmuyor, yüzde 85’i depreme karşı önlem almış. Analitik etütler yapılmış, çok derinlikleri var, bunları geçelim, ama riskler açısından kentsel risklerin tümünün masaya yatırıldığını söylemek istiyorum.

Çalışma, risk yönetimi çerçevesinde irdelendiğini belirtmiştim. Bunun ulaşım boyutuyla kısa vadeye yönelik, orta vadeye yönelik, uzun vadeye yönelik yaklaşımları var. Kısa vadeye yönelik de tahliye koridorları olarak planlanan yolların öncelikli kullanıma açmak gerekiyor. Ayrıntılara isterseniz fazla girmeyeyim, çünkü daha vereceğim mesajlar var. Ulaşım ile ilgili, mesela planlanan tahliye koridorları orta vadede ıslah edilerek standartlarının artırılması, deprem sonrasında yolların kapanma ihtimalini minimuma indireyecek genişletme çalışmaları yapılması var, kentsel dönüşüme yönelik tedbirler var. Zeytinburnu ulaşım sisteminin değerlendirmesinin tabii ki güçlü yanları, zayıf yanları, olanakları, tehditleri, tümü masaya yatırılmış durumda.

Bir diğer başlığımız da, tarihi ve kültürel varlıkları idi; bunlara yönelik de yine çeşitli mekanizmalar işletilmiş, çalışmalar yapılmış, 3 aşamada konu gerçekleştirilmiş, envanter çalış-

ması kullanılacak evler seçilmiş, arazi tespitine yönelik çalışmalar yapılmış, ardından atölye çalışmalarına geçilmiştir. Tabii birtakım sonuçlar ve önerileri olmuştur. Risk afet yönetimi kapsamında mevcut öneri ve yeşil alanlar da irdelenmiş, mevcut açık alanların deprem öncesinde risk yönetimi kapsamında, deprem sonrasında afet yönetimi kapsamında nasıl kullanılabileceği irdelenmiştir ve bunların belki JICA’da da, belki JICA’yı yapan, çalışmayı yürüten direktörlerin “hayat koridorları” dediği sistemler burada ayrıntılı olarak etüt edilmiştir. Kentsel dönüşüm alanlarında yeşil ve açık alan durumları ve onların sürece nasıl dahil olacağı irdelenmiş, birtakım sonuç bulguları alınmış, dokümanite edilmiştir.

Ekonomik ve sosyal dönüşüm modeli irdelenmiş; çünkü bölgede siz sadece teknik yapıya müdahale etmiyorsunuz, o yapı içerisinde ekonomi var, sosyal hayat var. Ekonomi de son derece ciddi; sadece tekstil ve dericilikte 3 milyar dolara yakın ekonomik büyüklük var. Dolayısıyla diğer ekonomik kümelerle veya sektörlerle baktığınız vakit, oradaki insanlarla ilgili bir çalışmalar önem kazanıyor. Buradaki her sektör ve küme, belli binalar içerisinde yapılmış; dolayısıyla bazıları ana oyuncu, bazıları tali oyuncu. Dolayısıyla depremden nasıl etkileniyor, bunu bilmeniz gerekiyor. Ekonomik ve sosyal dönüşüm modelinde de ekonomik yapının tespit ve değerlendirilmesi, sosyal yapının tespit ve değerlendirilmesi, sektörel kümelenme modeli, sektör analiz ve ekonomik dönüşüm modeli, ekonomik ve sosyal dönüşüm modeli uygulama politikaları; bu tamamen Devlet Planlama’nın yaklaşımıyla da uyumludur. Uygulamaya çalıştığımız, şeyler megapolde ilk kez yapılan çalışmalardır. Sektörel kümelenme ve ekonomik gelişim çalışması, kendi içerisinde derinliği olan ve önümüzdeki aylarda tüm İstanbul’a yaygınlaştırılması zorunlu olan, doğrudan projeyi etkileyen hususlardır.

Ekonomik ve sosyal dönüşüm modelinin üçüncü aşamasını sektörel kümelenme modeli ve ekonomik sosyal dönüşüm oluşturmaktadır diyoruz. Bu modelde, kentsel dönüşüm alanlarında rekabet potansiyeli taşıyan sektörler belirlenmekte, bu amaçla kapsamlı sektörel analiz yapılmaktadır. Kentsel dönüşüm alanının ekonomik haritası çıkarılmakta, öne çıkan temel sektörlerle birlikte bu sektörün ana oyuncularını, şirketleri veya sektör içerisindeki katma değer yaratan ekonomik yapıları ortaya konulmaktadır. Kullanılan kümeleme yaklaşımı çerçevesinde yapılan analiz sonuçlarına bağlı olarak, dönüşüm alanında ekonomik katma değer üreten ve rekabet potansiyeli taşıyan sektörler belirlenmekte, bu sektörlerin kümelenme haritaları oluşturulmakta, kümelenme ve analizleri tamamlanmakta ve bu bağlamda sektörlerin ekonomik katma değer yaratan lider oyuncularını saptanmaktadır. Ne kadar önemli olduğunu görmek açısından; sahadaki ekonomik oyunculardan herhangi biri ölürse, bölgenin ekonomik yapısı da çöküyor, bunun bilgisayar ortamında nasıl ifade edildiğini görüyoruz.

Bu çalışmanın sonuçlarına dair birkaç şey söylemekte fayda var: Tekstil ve konfeksiyon, deri ve metal eşya sektörleri, Zeytinburnu İlçesi için önemli sektörler olarak saptanmış, bu 3 sektör dışında Zeytinburnu’nda diğer sektörlerde gelişmiş kümelenme yapılarına rastlanmamıştır. Bu nedenle analiz bu 3 sektör üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Birinci maddede bahsedilen sektörlerin yanında, bölgede ve çevresinde yapılan çalışmalar ile Zeytinburnu İlçesi’nin taşıdığı coğrafi özellikler de dikkate alınarak turizm sektörü için de gelişme potansiyeli olduğu saptanmıştır. 3 sektör, bölgenin ekonomik faaliyetindeki ağırlıkları dolayısıyla birinci derecede göz önünde bulundurulmaları gerekmektedir. Bu 3 sektör, ilçe ekonomisinin katma değer üretmedeki en önemli sektörleridir. Yapılan çalışmalar, şu anda bu 3 sektör dışındaki alanlarda gelişmiş ve küresel arenada rekabet edebilecek başka sektörlerin olma-

diğını göstermektedir. Tekstil ve deri konfeksiyonu işletmeleri kayıtdışı çalıştıkları için önemli bir maliyet avantajı yakalamaktadırlar. Eğer bu sektörler kayıt içine girecekleri taşınma alternatifleri sunulacaksa, şu anda sahip oldukları maliyet avantajı değişik desteklerle sağlanmadığı durumunda taşınmaya karşı direnç beklenmektedir.

Kentsel dönüşüm kapsamında özellikle bu 3 sektörü olumsuz yönde etkileyecek girişimler, doğal olarak ilçe ekonomisine de zarar verecektir. Özellikle lider olarak saptanan oyuncuların, binaların tamamen ortadan kaldırılması ya da tamir amacıyla bir süre çalışmalarının engellenmesi durumunda, ilgili sektörün muhtemel bir rekabet gücü kaybına uğrayacağı beklenmelidir. Bu nedenle kentsel dönüşüm projesinde etkilenecek lider oyuncuların faaliyetlerine devam edebilmeleri için azami ihtimamın gösterilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda somut olarak kentsel dönüşüm projesiyle ilgili planlamalarda, lider oyuncuların bina bazında etkilenmelerinin izlenmesi ve olumsuz bir etkilenme olasılığı çıktığında da gerekli çözümlerin üretilmesi gerekmektedir.

Çok ayrıntılar var, girmeyelim, ama yeni yerleşmelerle de ilgili söyledim; burada yeni yerleşme alanları tesadüfen değil, belli yöntemler, metodolojilere göre belirlenmiştir ve belirlenen metodolojilerde belli kriterler saptanmıştır. Kriterler, belli öncelikleri ortaya koymuştur ve seçilen alanların öncelikleri tanımlanmış, birincil, ikincil, üçüncül önlemler alternatif yerleşim alanları irdelenmiştir. Hakikaten Zeytinburnu içerisinde kamu kontrolünde 14 bin konut potansiyeli olduğu görülmüştür. Geçici yerleşkelere yönelik açık alan değerlendirmeleri de yine aynı şekilde irdelenmiş, özellikle Deprem Mastır Planı referanslığında. Dolayısıyla deprem öncesinde, acaba biz bunları kentsel dönüşüm sürecinde veya risk yönetiminde nasıl kullanırız, afet sonrasında söz konusu alanlardan altyapısı hazırlanmış olarak en hızlı nasıl yararlanırız; bunlar da masaya yatırılmıştır.

Genel olarak bunları söyledikten sonra, alternatif planlama yaklaşımlarının olduğunu söylemiştim. Yerinde dönüşümü irdeleyen yöntemler, konvansiyonel yaklaşımlar olduğunu söylemiştik. Nitekim konvansiyonelde birtakım senaryolar, senaryoların alt detayları olduğunu söylemiştim. Tabi desantralizasyon koşulları da irdelenmiş, hem ilçe içerisindeki desantralizasyon, hem dışarıya yönelik desantralizasyon, ekonomik parametreleriyle irdelenmiş, yeni şehir modelleriyle ilişkileri saptanmıştır ve neticede sentez plan senaryolarında 3 ciddi etaplama tamamlanmıştır ve dolayısıyla bu etaplamalar, hemen uygulama sürecinde dikkate alınmaktadır. Burada riskli binaların ayıklanması, bina tahliye koridorlarının açılması, ulaşım sisteminin geliştirilmesi, başlangıçtan itibaren yapılacak birinci, ikinci etap, hatta üçüncü etaba kadar yaygınlaştırılacağı görünüyor. Üçüncü sütunda, toplanma alanlarının oluşturulması, ikinci etap alanlarının ve yeraltı otoparklarının oluşturulması, donatıların artırılması veya bir başka şeyde, başlangıçtan sonuna kadar bütün süreçler tanımlanmıştır. Nitekim mevcut kentsel koruma alanlarına yönelik programlarda birinci, ikinci, üçüncü etaplamaları yapılmıştır.

Bütün bunlar eylem planlarına nasıl yansiyacak? Eylem planlarında daha önce de söylemiştik, acil eylem planı, potansiyel alanlardaki yapılacak eylem planları, mahalle yerleşme alanlarında yapılacak eylem planları olduğunu söylemiştim. Acil eylem planlarında ana aksların genişletilme ihtiyacı, açık alanların hayat koridorlarına dönüştürülmesi ihtiyacı, tahliye ve toplanma alanlarının oluşturulması ihtiyacı, güvenli kamu alanlarına erişim ihtiyacı

acil olduğu görülmektedir. Nitekim yüksek risk taşıyan binaların yıkımı, dokusal boşaltma ihtiyacı ve yeniden yapılanma, bu programın alt bileşenleridir.

Yüksek risk taşıyan binaların yıkımı ve yeniden yapılanma boyutunda, bu süreç tanımlanmıştır. Karşıdaki ilgili tablolarda, Zeytinburnu'nun belli bir bölgesinde yıkılacak binalar görülmüyor. Bunlar ayıklandığı takdirde ortaya çıkacak olan tabloyu şimdi iyice algılamak gerekir. Geride kalan binaların sağlam olduğu anlamına gelmiyor. İlk yapılan çalışmada, acil riskli ve en riskli binalara ulaşılmıştır. Geri kalan binalar elbette ki hasar görecektir ve bunların içerisinde de yıkılanlar olacaktır, bunların güçlendirilmesi ve yıkılma parametreleri ikinci bir değerlendirmeye gerek göstermektedir. Ana aksların genişletilmesi, tahliye, toplanma alanları, güvenli kamu alanlarının erişimi; kısa dönemde deprem durumunda ve acil araçlarla geçişi sağlayacak şekilde ağırlıklı mevcut yolların genişletilmesiyle âdeti yeni bir bulvar ağı oluşturulması söz konusu olmaktadır. Yol ağı, aynı zamanda toplanma, tahliye alanlarının sağlanmasıyla bağlantılı olmaktadır. Tahliye koridorlarının açılmasına yönelik bir eylem planı olduğunu söylemiştim, ayrıntılara girmeden buraları geçmek isterim. Yine tahliye, toplanma alanlarına yönelik eylem planlarının olması gerektiğini söyledim. Potansiyel alanların bulunduğunu ve potansiyel alanlarının dönüşüm sürecinde değerlendirileceğini söylemiştim. Çırpıcı vadisinin hemen kenarındaki dönüşüm alanı, risk tablosunu görüyorsunuz. Bu bir senaryodur tabii, senaryoda ortaya çıkabilecek seçenekler irdelendi. Birtakım potansiyeller olduğunu söyledik, bir-iki enstantane koyduk, turizme yönelik potansiyellerle ilgili örnekler sunduk.

Her bir aşama ayrı ayrı bütün süreçleriyle modellendi ve model kurgusunda aktörler, süreç, uygulama araçları tanımlandı. Dolayısıyla model kurgusu, kendi içerisinde bir bütündür, bütün süreçlerin tanımlı model kurguları vardır. Bir örnek dönüşüm alanı göstermeye çalışacağım. Her alanın kendine özgü dönüşüm potansiyeli olduğunu söylemiştim; kıyı alanına yönelik dönüşüm potansiyeli de bu çalışmalarda bütün alanlar gibi irdelenmiştir. Gerçekten de örneğin Yenikapı'daki veya Salıpazarı'nda, Doklar bölgesindeki ulaşım akslarının bölgeye kayması halinde, ki görüyorsunuz, ortaya çıkan dönüşüme dair, kıyı alan kullanımlarına dair birtakım seçenekler, alternatifler belirlenmiştir. Her biri, henüz proje aşamasında bile yatırım talebi oluşturmuş durumdadır.

Yine bu çalışmalarda her bir ayrıntıda ortaya konulan modeller tanımlanmıştır; aktörleri ve tarafları belirlenmiştir, sürecin nasıl işletileceğine dair tanımlanmıştır ve uygulama araçlarının neler olacağına dair tespitler yapılmıştır. Dolayısıyla model bir çalışma olması benimsendiğinden, İstanbul için gerekli bulgulara önem verilmiştir. Bu sadece Zeytinburnu'na yönelik bir çalışma değil, bu İstanbul'u da şekillendireceği için DPT'yi de ilgilendiriyor, bu nedenle bütün alanların model olarak nasıl bundan yararlanacağı tanımlanmıştır. İki tane mahalleye biraz daha yakın bakarsak; nitekim görüyorsunuz, Sümer Mahallesi'ndeki bölgede oldukça yoğun bir sorun var. Şu gördüğünüz program ve oradaki mevcut yapı stoku; nitekim bu yapı stoku, kentsel akslar, kent hafızası kurularak oluşturuldu -bu seçeneklerden bir tanesi tabii mevcut nüfus - yerinde tutulmak kaydıyla yapılaşma kriterlerinde yüzde 70 yerinde kalacak. İlçe içindeki yapı sahipliği oranı yüzde 70'tir. Örneğin önerilen içi boş adalar, altları otopark olacak şekilde, çevrenin ekonomik yapısını korumaktadır. Sümer mahallesi alt bölgenin çözümlendiğini, örneğin bunu Avrupa Kalkınma Bankası'nın destekleyebileceğini anladık. Bu seçenek ekonomik bileşenleri koruyor, ekonomik aktörler yerinde, bu-

na karşılık konut mekânları içeriden destekleniyor, iç mekânlar oluşturuluyor ve bütün yapılaşmalar boyunca sürekli yaya aksları oluşabiliyor, ara bağlantıların bir tanesi yayalaştırılıyor, bir tanesi, kısmen alta alınan yol bağlantılarıyla bu ulaşım sağlanabiliyor.

Hukuki çerçevede neler yapılmalı, kurumsal çerçevede neler yapılmalı, bunların modelleri nasıl olmalı, katılım ve örgütlenme nasıl olmalı, proje ortaklıkları nasıl oluşmalı, buradaki mahalle örgütlerinin, mahalle forumları nasıl oluşmalı, nasıl fonlar organize edilmeli, alternatif finans modelleri nasıl devreye girmeli, güvenlik boyutuyla olay nasıl irdelenmeli, mevcut fon hareket ederken banka kullanıcı, yatırımcı, sigorta, proje geliştirme fonları devreye nasıl girmesi gerekiyor ve bütün bunları yaparken kamu odaklı, piyasa odaklı şartlar ne olmalı, hangi koşulları devreye koymamız gerekir, hangilerini ön şart koymamız gerekir, belli piyasa rollerinin saptanması, neler olması; neticede karar süreci için bütün altlıkların hazır olduğunu, yasal sürecin gecikmemesi gerektiğini söylüyoruz. İstanbul'un öncü ve yönlendirici rolü olduğunu, Türkiye'nin vizyon kenti olarak Mimar Başkanı ve bu kente aşık Başbakanıyla bu sorunu aşabileceğini, bu bilgi birikiminin olduğunu, özellikle yasal boyutta yapılması gerekenlerin bu süreci yakalaması gerektiğini düşünüyoruz.

Deprem odaklı yeniden yapılanmanın, insan odaklı toplumsal bir proje olduğunu söyledim. Kısa vadede can güvenliğini esas aldığını, uzun vadede de bir uygarlık projesi olarak görülmesi gerektiğini söylüyorum. Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.